

Metody wychowawcze

Autor: Kowalczyk K.
20.04.2008.

METODY WYCHOWAWCZE W SZKOLE. Priorytet w wychowaniu młodego człowieka ma dom rodzinny. Tu przede wszystkim kształtuje się jego charakter, dziedziczone są doświadczenia, przekazywany jest system wartości. Rodzice mają prawo decydować o całym procesie wychowania dziecka, również tym jego nurcie, który rozgrywać się będzie w szkole.

Rola szkoły, choć drugoplanowa, pod pewnymi względami pozostaje niezastąpiona. To szkoła właśnie, dzięki istnieniu zbiorowości uczniowskiej, ma możliwości wprowadzania dziecka w tajniki życia społecznego. W niej dokonywać się mają obserwacje zachowań dziecka wprowadzonego w szerszy krąg rówieśniczy oraz, w razie potrzeby, udzielana powinna być pomoc dla przezwyciężenia trudności w kontaktach społecznych. Na terenie szkoły kształtować się powinny umiejętności pracy zespołowej oraz umiejętności organizacyjne uczniów, budowania samorządności. W zderzeniu z poglądami rówieśników odbywają się pierwsze konfrontacje ocen moralnych, dziecko musi dokonywać pierwszych, poważnych wyborów. Tu, w końcu, młody człowiek powinien uczyć się rzetelnej pracy i zdobywania rzetelnej wiedzy. Przekaz treści wychowawczych powinien odbywać się drogą najlepiej przyswajalną przez ucznia: w kontaktach osobowych, które są najsilniejszym, a zarazem najmniej docenionym nośnikiem przekazu, w sytuacji problemowej dla ucznia, w której rzeczywiste zdarzenie staje się polem, na którym dokonywane są oceny moralne i wybory, na zajęciach warsztatowych, gdzie teoretycznie postawione przez wychowawcę zadanie wywołuje problem nie zaistniały, a konieczny do poznania przez uczniów, w dyskusjach, w których następuje zderzenie poglądów, wymiana doświadczeń i wypracowane zostają oceny moralne, w działaniu, podczas którego utrwalają się pożądane cechy charakteru.

Niezbędne jest istnienie w gronie pedagogicznym wspólnej wizji wychowania, realizowanej przez wszystkich nauczycieli. Nie chodzi tu o stworzenie monolitu programowego, lecz raczej uzgodnienie form oddziaływania wychowawczego (jednolity system kar i nagród, uzgodniony zakres swobód, zasady odnoszenia się nauczycieli i personelu do uczniów i wymagania szkoły w stosunku do uczniów itp.). Działania te powinny być uzgodnione z rodzicami i przez rodziców aprobowane. Owocem pracy nad stworzeniem wspólnej wizji wychowania jest program wychowawczy szkoły, opracowany przez pedagogów szkoły na bazie własnych pomysłów i programów zalecanych przez MEN. Cele wychowania są w nim przełożone na formy konkretnych działań odpowiadających potrzebom środowiska. Program winien być „wizytówką szkoły”.

Wychowanie szkolne, do jakiego zobowiązany jest nauczyciel, możemy określić jako; mądre towarzyszenie uczniowi na drodze jego rozwoju i stworzenie mu wartościowego środowiska wychowawczego. Nauczyciel, towarzysząc uczniom w procesie edukacji, ma możliwość wzmacniać jego rozwój, czasem przyspieszać. Poprzez swoje wysiłki wydobywa to, co w młodym człowieku cenne, lecz jeszcze ukryte, wyzwala jego potencjał. Cele stawiane przed wychowankami mobilizują ich do przejmowania odpowiedzialności za siebie samych i stopniowo wprowadzają na drogę samodoskonalenia, które jest strategicznym celem szkolnego wychowania. Tak rozumiana praca nauczyciela przyrównana może być do pracy ogrodnika, który pochyla się z troską nad powierzonymi jego opiece sadzonkami.

Wychowanie jest rodzajem sztuki, w której tak ważną rolę odgrywa wyczucie potrzeb chwili, okoliczności miejsca i czasu. W wychowaniu należy być blisko życia i podejmować realne problemy uczniów. Wartości istnieją albo w osobach i ich działaniu, albo wcale. Wiele jednak zależy od stosowanych metod. Podstawą szkolnego wychowania są programy wychowawcze, realizowane według określonego scenariusza, harmonogramu i rozpisania na role. Metody nauczyciela wpływają w decydujący sposób na pozycję ucznia w klasie. Pracując z zespołem klasowym np. w ramach godzin wychowawczych, nauczyciel powinien korzystać z różnych metod aktywizujących: „burzy mózgów”, pracy w małych grupach, gier i ćwiczeń psychologicznych, pracy z tekstem (listy do redakcji czasopism, niedokończone historyjki, opowiadania), pogadanki i dyskusji klasowej. Aby poznać poglądy uczniów, dowiedzieć się co ich interesuje, w jaki sposób myślą i odbierają otaczającą ich rzeczywistość, warto inicjować rozmowy i dyskusje na forum klasy. Punktem wyjścia może być artykuł lub opowiadanie zamieszczone w czasopiśmie młodzieżowym, listy do redakcji, obejrzany film lub konkretne wydarzenie, jakie miało miejsce w szkole. Dobrym rozwiązaniem może okazać się układanie krótkich historyjek, scenariuszy, dialogów. Czasem uczniowie nie chcą rozmawiać. Otwarte wyrażanie uczuć na forum klasy jest dla wielu młodych zadaniem bardzo trudnym i silnie stresującym. Można im wtedy zaproponować formę pisemną. Innym rozwiązaniem są zajęcia z pedagogiem szkolnym lub z rodzicami i odejście od sformalizowanego charakteru zebrań, co może sprzyjać zawiązaniu bliższych relacji z rodzicami i uczniami. Rozwiązaniem, które wymaga pewnego wysiłku i czasu, ale które zdecydowanie się

opłaca , jest przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania ucznia. Do metod aktywizujących należy również zaliczyć realizowanie konkretnych zadań. Może nim być zredagowanie gazetki szkolnej, przygotowanie plakatu, wystawy, udział w przedstawieniu szkolnym lub klasowym itp. W sytuacjach , gdy czujemy się bezradni , nie wiemy , co zrobić, jakie podjąć decyzje, nie zapominajmy, że źródłem informacji, niekiedy niezłych pomysłów i rozwiązań mogą być sami uczniowie. Bierzmy pod uwagę ich zdanie i opinie. Jeśli z różnych powodów nie jesteśmy w stanie poświęcać więcej czasu i energii naszym wychowankom, na pewno zawsze możemy okazać im ciepło i zrozumienie poprzez kontakt wzrokowy, życzliwy uśmiech, dobre słowo . Jedną z najefektywniejszych metod wychowawczych jest otwarty, uczciwy dialog. Dobra komunikacja to niezbędny warunek , aby młodzi ludzie zechcieli rozmawiać z nauczycielami na drażliwe tematy. Jest to także podstawowy sposób wpływania nauczyciela na zachowanie uczniów , pomagania im oraz rozwiązywania konfliktów. Dorośli, którzy nie potrafią nawiązać dobrej komunikacji, prowadzą niekończącą się próbę sił ze swoimi podopiecznymi. O sukcesie wychowawczym decydują do pewnego stopnia umiejętności, które można wyćwiczyć, ale ważne są też pewne cechy osobowe nauczyciela: chęć wykonywania swojego zawodu i zamiłowanie do pracy z młodzieżą. Nie ma wychowania bez wymagań ; tych wymagań, które otwierają nowe perspektywy, uczą , jak sprostać wyzwaniom, jak nie ulegać trudnościom, jak urzeczywistniać małe i wielkie cele. Nic lepiej nie służy wychowaniu niż pogodna atmosfera. Życzliwość i stanowczość wymagań wobec uczniów muszą się wzajemnie uzupełniać, a zrównoważenie tych dwóch elementów postawy nauczyciela warunkuje prawidłowe wychowanie w szkole.